

בס"ד. ש"פ שמיני, פרשת החודש,

כ"ה אדר-שני, מבה"ח ניסן, ה'תשכ"ב.

בלתי מוגה

א. אודות "ויהי ביום השמיני"¹ — יום השמיני למילואים — מצינו ב' דעות²: (א) דעת רבי עקיבא — שיום השמיני למילואים הי' יום השמיני בחודש ניסן, כי, באחד בניסן הוקם המשכן. (ב) דעת התו"כ — שיום השמיני למילואים הי' ר"ח ניסן, כי בכ"ג אדר הוקם המשכן. כלומר: לדעה הא' — הרי זה יום השמיני בשני ענינים: שמיני למילואים וגם שמיני בחודש; ולדעה הב' — הרי זה יום השמיני בענין אחד: שמיני למילואים. ובכל אופן — לכל הדעות הי' זה יום השמיני למילואים.

והחידוש של יום השמיני למילואים לגבי שבעת הימים שלפנ"ז הוא — "שכל שבעת ימי המילואים (ש) העמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום לא שרתה בו שכינה"³, ו"באותו היום העמידו ולא פרקו"⁴; וגם בנוגע לקרבנות — שהיו גם במשך שבעת ימי המילואים — היתה אז השראת השכינה בגלוי, כמ"ש: "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח גו'".

ולהוסיף, שענין השראת השכינה הי' לא רק בנוגע לקרבנות, שהם ענינים רוחניים, אלא גם בנוגע לענינים גשמיים — כמ"ש "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם", "ברכת כהנים, יברכך יאר ישא", והרי ההמשכה שע"י ברכת כהנים היא גם בנוגע לענינים גשמיים, כמארז"ל "יברכך ה' בממון כו' יברכך בבנים כו'", וכמבואר בלקו"ת⁵ שההמשכה דברכת כהנים היא באופן ש"עד מהרה ירוץ דברו"⁶, "שנמשך חסד העליון .. למטה מטה (בגשמיות) במהירות באין מונע ומעכב ההמשכה כו'".

ב. ויובן בהקדם ביאור מעלת השראת השכינה במשכן — בדברים גשמיים דוקא:

6 שם, כב ובפרש"י.	1 ריש פרשתנו.
7 במדב"ר פי"א, ה.	2 ראה תורה שלמה עה"פ (אות ה). וש"נ.
8 ס"פ קרח.	3 פרש"י פרשתנו ט, כג.
9 תהלים קמז, טו.	4 פרש"י נשא ז, א.
	5 פרשתנו שם, כד.

מבלי¹⁰ הבט על כך שאלקות אינה מוגבלת ח"ו במקום, מבטיח הקב"ה, שהוא ישכון במקום שבו יהי המקדש, שהי' חייב לתפוס שטח מוגבל ומדוייק במקום. ולא רק בית-המקדש שנבנה לאח"ז, שהי' תמיד באותו מקום — בירושלים, ומאז נקבע הדבר לעולם, אלא גם במשכן — שהלך עם בני" בכל מקום שהלכו, כך שהי' משנה מקומו בעולם — היתה השראת השכינה תמיד רק במקום אחד, בהמקום שבו הוקם המשכן. ולכאורה אינו מובן: הרי הקב"ה אינו מוגבל ח"ו במקום (כנ"ל), "את השמים ואת הארץ אני מלא"¹¹, הוא מלא את כל המקום, וא"כ, מדוע צוה הקב"ה לעשות מקום מיוחד שבו תהי' השראת השכינה?

הן אמת שאף ש"את השמים ואת הארץ אני מלא", הרי זה יכול להיות באופן של העלם, שבעולם לא יורגש אלקות, ובכדי שיהי' גילוי השכינה צריכה להיות עבודה — אבל, אין זה תלוי במקום מסויים; בכל מקום שבו יהודי עובד את הקב"ה ה"ה ממשיך אלקות¹², וא"כ הי' אפשר לכאורה לעשות אותן עבודות שבמשכן ובמקדש — גם במקומות אחרים, ועי"ז להמשיך "בכל המקום" את הענין ד"ושכנתי", ולא רק במקום אחד. מדוע הוצרכו עבודות אלו להיעשות דוקא במשכן ובמקדש?

ג. מהעבודות העיקריות — אחת העבודות¹³ — במשכן ובמקדש היתה עבודת הקרבנות.

עבודת הקרבנות מתחלקת — אפילו בביהמ"ק — לשני חלקים וסוגים כלליים: עבודת הקרבנות בגשמיות — שהקריבו בהמה ע"ג המזבח, ועבודת הקרבנות ברוחניות¹⁴ (שבזמן הזה היא בתפלה, ש"כנגד תמידין תקנום"¹⁵).

ושני החלקים והסוגים שבקרבנות קשורים עם מקום המקדש: קרבנות בגשמיות — הרי פשוט שקשורים עם מקום המשכן והמקדש, שהרי "משהוקם המשכן נאסרו הבמות"¹⁶ (להקריב בהם קרבנות),

13 ראה ד"ה באתי לגני השי"ת רפ"ב (סה"מ תשי" ע' 112). ד"ה טעמה כי טוב תש"ט פ"ב (סה"מ תש"ט ע' 28).

14 ראה לקו"ת ר"פ אחרי. שם פנחס עז, ג.

15 ברכות כו, ב. שו"ע אדה"ז או"ח סצ"ח ס"ד.

16 זבחים קיב, ב (במשנה).

10 מכאן עד סוס"ז — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונרפס בלקו"ש ח"ג ע' 902 ואילך. במהדורא זו ניתוספו איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה. 11 ירמי' כג, כד.

12 "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא גוי" (יתרו כ, כא. אבות פ"ג מ"ו. וראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד).

וכן לאח"ז מש"באו לירושלים" — נאסר להקריב קרבנות בכל מקום אחר, מלבד בביהמ"ק.

ואפילו קרבנות ברוחניות — תפלה, שמותרת בכל מקום (מלבד ב"ב"קתא"¹⁷, שבה אי-אפשר לכוון כראוי מצד פיזור הנפש, וכיו"ב¹⁸) — מ"מ, הרי ביהמ"ק נקרא תמיד "זוה שער השמים"¹⁹, ששם הוא המקום שדרכו עוברות התפלות תמיד, ולכן צריך להתפלל כשפניו לארץ-ישראל, "והתפללו אליך דרך ארצם"²⁰, ובארץ-ישראל גופא — כשפניו לירושלים, ובירושלים גופא — למקום המקדש²¹.

ולכאורה אין זה מובן כלל: מהו הצורך לקשר "עבודה שבלב זו תפלה"²², שהיא עבודה רוחנית — עם מקום גשמי, ומקום שמוגבל ומדוד בגשמיות?

אפילו את"ל שבקרבנות בגשמיות, מאחר שעבודתם היא בכך שהאדם צריך להקריב על המזבח בהמה גשמית, שהיא מוגדרת בכמה תנאים, וגם ההמשכה מלמעלה שנפעלה ע"י עבודת הקרבנות היתה קשורה עם גשמיות: היו רואים בעיני בשר ש"ותצא אש", ירדה אש מן השמים, "ותאכל"²³ את הקרבנות — הרי כיון שהן העבודה והן ההמשכה שעל ידה היו קשורים עם ענינים גשמיים, יש מקום בשכל לומר שצריכים לזה מקום גשמי ומוגדר דוקא,

[הגם שעדיין דרוש ביאור: מדוע לא תוכל ההמשכה שע"י עבודת הקרבנות להיות גם במקום גשמי ומוגדר אחר, ובפרט שאנו רואים שקודם שנאסרו הבמות היו עובדים עבודת הקרבנות בכמה מקומות באותו הזמן],

אבל תפלה הרי היא ענין רוחני לגמרי: לא זו בלבד שבעבודה זו אין האדם מתעסק עם דבר גשמי (מלבד עם עצמו²³), אלא הוא צריך להקריב את עצמו להקב"ה, לקרב את הכחות והחושים שלו להקב"ה²⁴,

22 ספרי עקב יא, יב. תענית ב, א.
23 וגם ענין התפלה בציבור — יכול להיות ברוחניות, כידוע פתגם חמיו של כ"ק אדנ"ע (ראה "התמים" ח"ב ס"ע מה ואילך). שתפלה בציבור פירושה לצבור ולאסוף כל עשר כחות נפשו (מהנחה בלתי מוגה).
24 ראה של"ה מס' תענית אר"ת בסופו (ריא, ב). וש"נ. וראה גם בהנסמן בתו"מ סה"מ תשרי ע' קסד.

17 ברכות לד, טע"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"צ ס"ה.
18 ראה טושו"ע שם ס"צ.
19 ויצא כח, יז.
20 מלכים"א ח, מח.
21 שו"ע אדה"ז שם רסצ"ד. ואפילו מחוץ לביהמ"ק התפלה אינה נשמעת אלא בביהכ"נ (ברכות ו, א. שו"ע שם ס"צ), שהיא "מקדש מעט" (יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א).

ע"י התמסרותו בתפלתו ובקשתו להקב"ה, הנה עוד זאת, שבאדם עצמו, עיקר התפלה היא כוונת הלב, הרוחניות שבו; התפלה חייבת אמנם להיות כדיבור²⁵, אבל זהו בכדי לעורר את הכוונה, כיון ש"קול מעורר הכוונה"²⁶.

[ואף שגם ע"י תפלה פועלים שיומשכו מלמעלה המשכות בגשמיות²⁷ — שמתמלאים הבקשות שבתפלה, רופא חולים ומברך השנים — הרי לא ניכר לעיני בשר שהרפואה והברכה באים כתוצאה מתפלתו ובקשתו; ולא כפי שהי' באש מן השמים על המזבח, שהיו רואים בעיני בשר איך שהאש "אוכלת" את הקרבן].

וכיון שתפלה היא ענין רוחני לגמרי — אינו מובן: מדוע היא קשורה ומוגבלת במקום גשמי?

ד. והביאור בזה — ע"פ הכלל הידוע²⁸: "כל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר" (דוקא): הא גופא ש"ושכנתי בתוכם"²⁹ קשור עם מקום גשמי מוגבל, מהוה ראי' שנמשכת כאן מדריגה נעלית ביותר, שיכולה להתגלות רק "למטה (ולמטה —) ביותר".

הקב"ה הוא אמיתית הבלי-גבול, שאינו מוגבל ח"ו בשום הגבלות, לא במקום ולא בלמעלה מהמקום. כשם שאי-אפשר לתפוס בהקב"ה ע"י הגבלות של מקום, כך אי-אפשר לתפוס בו ע"י "הגבלות" של למעלה ממקום, כי גם "למעלה מהמקום" הוא תואר המציין הגבלות מסוימות (וביניהם הא גופא שהוא מוגבל בבלי-גבול ואין בו גבול³⁰), והרי הקב"ה הוא למעלה מכל תואר מגביל. ורק כאשר מצטרפים יחד מקום ולמעלה מהמקום, גבול ובלי-גבול יחד — מורה התחברות שני ההפכים על כח העצמות, שהוא "נמנע הנמנעות"³¹ ומחבר שני הפכים, ושם יכולה להיות השראת השכינה.

וזוהו החידוש של המשכן והמקדש: מצד אחד הי' לו מקום מסויים ומוגבל בעולם, וכן היו ההגבלות ביריעות, בקרשים ובאדנים³² ובבנין ביהמ"ק, וגם כלי המשכן והמקדש היו במדה וגודל מסויימים, ויתרה מזו

הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך.

פל"ב ואילך.

29 תרומה כה, ח.

30 ראה עבודת הקודש ח"א רפ"ח.

31 ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. ס'

החקירה לאדמו"ר הצ"צ לד, ב ואילך.

32 ראה ג"כ ד"ה היושבת בגנים

ה'תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 132 ואילך).

25 ראה תניא רפ"ח ורפ"ז.

26 לקו"ת אחרי כה, סע"ד. מש"כ בתניא

אולי י"ל שזהו רק בשביל תיקון העולם וגופו

ונה"ב. ועייג"כ תניא פ"מ ובקו"א.

27 ראה קו"א (בתניא קנה, א) רד"ה

להבין מ"ש בפע"ח "לבי"ע דוקא לא בדרך

התלכשות בלבד רק כו' לשונות הנבראים".

28 נתבאר בארוכה בשערי אורה שער

— המדידה היתה חייבת להיות מדוייקת בתכלית כפי דיני התורה; וכיחד עם זה, במשכן ובמקדש היו רואים בגלוי בעיני בשר שבהמדידות גופא השתקף ענין שלמעלה ממדידה וגבול, החיבור דבלי-גבול וגבול יחד.

וכפי שהמשנה³³ מספרת אודות ה"עשרה נסים" שהיו בביהמ"ק, ובפרט בקדשי קדשים (עיקרו של ביהמ"ק³⁴) שהי' "מקום הארון אינו מן המדה"³⁵ (אף שמדת הארון היתה "אמתים וחצי וגו'"³⁶), אעפ"כ לא תפס מקום כלל כשהיו מודדים את העשרים אמה של קדשי קדשים), כך, שהשתקף שם בגילוי כח העצמות, שדוקא הוא יכול לחבר שני הפכים של מקום ובלי מקום.

וזהו הטעם לכך שגם קרבנות ותפלה מקושרים עם מקום המקדש, כי עבודת הקרבנות והתפלה³⁷ היא להגיע לדרגת האלקות שלמעלה מכל תואר, ואי-אפשר לתארו גם בתואר "בלי-גבול", כאמור לעיל, ולכן בהכרח שגם העבודה שבהם תהי' קשורה עם הגבלה שהיא למטה ביותר: אילו התפלה והקרבנות לא היו מוגבלים במקום גשמי — היו מגיעים רק בהדרגא באלקות שלמעלה ממקום, בלי-גבול; אבל לא זהו העצמות. במה מתבטא ("זאגט זיך אויס") העצמות? — בהתחברות הלמעלה מהמקום עם המקום³⁸.

[ובאותם זמנים שבהם הקריבו קרבנות בבמות, שלא הי' להם מקום מסויים — אזי אכן לא היתה בהם מעלת הקרבנות שהקריבו במשכן ובמקדש, ולכן ניתוספו בקרבנות המשכן והמקדש ריבוי דינים (הגבלות), ויתרה מזו — במשכן ובמקדש הקריבו קרבנות שבבמות לא היו יכולים להקריבם כלל³⁹].

ה. עפ"ז יובן גם מה שבמשכן ובמקדש גופא — הי' ביהמ"ק במדרגה נעלית יותר מהמשכן⁴⁰:

קרבנות, אפשרית בכל מקום ורק שצריכה להיות מכוונת לצד המקדש, וגם התפלה עצמה אף שצריכה להיות בביהמ"ק "מקדש מעט", אי"ז לעיכובא בדיעבד, משא"כ קרבנות שהם בגשמיות מוכרחים להיות (בשעת איסור הבמות) במקום המשכן ומקדש דוקא. עיין לקו"ת ר"פ פנחס. (38) ראה לקמן ס"ח. (39) זבחים פי"ד. מגילה ט, ב. הובא בפרש"י ראה יב, ח. (40) ראה זבחים שם דביהמק"ד דוקא הוא

(33) אבות פ"ה מ"ה.
 (34) טושו"ע שם רסצ"ד.
 (35) יומא כא, סע"א. וש"נ.
 (36) תרומה כה, יו"ד. וראה לקו"ש ח"ג ע' 891. לעיל ע' 108.
 (37) כי רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס (ראה זח"ב רלט, א. זח"ג כו, ב), וכן תפלה ענינה — "יהי רצון", המשכת רצון חדש מבעל הרצון. אלא שתפלה, להיותה עבודה רוחנית (אינה למטה ביותר — בערך הקרבן גשמי), ובמילא אינה מגעת במקום נעלה כ"כ

המשכן לא הי' מוגדר להיות תמיד במקום אחד בעולם, אלא היו מוליכים אותו ממקום למקום, כמ"ש⁴¹ "ואהי' מתהלך באוהל"; ונוסף לזה הי' עשוי בעיקר מצומח ומחי (ואילו האדנים היו רק היסוד) — לא מהדומם שהוא "למטה ביותר", ולכן לא הי' בו כל-כך הגילוי ד"גבוה ביותר".

דוקא ביהמ"ק, שהי' מוגבל במקום מסויים, והי' בנוי בעיקר מדומם, "למטה ביותר" — השתקף בו אמיתית הבלי-גבול דהעצמות, שאינו מוגבל בשום הגבלות, ועד שיכול לקשר עצמו עם מקום מוגבל ממש, ודוקא "בתחתונים"⁴² — במקום מוגבל, ובסוג הגשם התחתון ביותר — דומם, שם נעשית "דירה לו ית", לעצמותו.

ולכן הי' המשכן כמו דירת עראי של הקב"ה, ואילו ביהמ"ק הי' דירת קבע⁴⁰.

ו. ובזה יובן גם דיוק רז"ל⁴³ בלשון הכתוב²⁹ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (לשון רבים), "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד".

הקב"ה מבטיח "ושכנתי בתוכם", שישכון לא רק במשכן ובמקדש (דא"כ הול"ל "בתוכו"), אלא ישכון גם בכאו"א מישראל. עי"ז שאדם מישראל יעשה מעניניו הגשמיים מקדש להקב"ה — ילמד תורה ויקיים מצוות, ויכניס קדושה גם בעניני החול שלו, בדברי הרשות — ישכון בו הקב"ה.

יתרה מזו: הענין ד"ושכנתי בתוכם", השראת השכינה בכאו"א מישראל, היא במובן מסויים באופן נעלה יותר מהענין ד"ושכנתי" שהי' במשכן ובמקדש, שהרי מובן שככל שהדומם והמקום המוגבל של המשכן והמקדש הוא "תחתון", אין זה מגיע לשפלותו של הדומם והמקום שבכללות העולם. וא"כ, בשעה שאדם מישראל מכניס קדושה גם בדומם ובמקום שבכללות העולם — ממלא הוא בזה את אמיתית הכוונה ד"דירה בתחתונים": מהתחתון שאין תחתון למטה הימנו⁴⁴ — עושה הוא דירה

בכ"מ. ולע"ע לא מצאתיו אלא בראשית חכמה (שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו) ובשל"ה ש' האותיות אות ל. מסכת תענית רד"ה מענין העבודה. פ' תרומה חלק תו"א — שכה, ב. שכו, ב. ועוד.
44) תניא שם.

"מנוחה". נת' בתו"א ר"פ ויגש. לקו"ת ס"פ ברכה ד"ה מזמור שיר ס"ג (צט, ד). וש"נ.
41) שמואל-ב ז, ו.
42) תנחומא נשא טז. במדבר פ"ג, ו.
וראה תניא רפ"ו "שאין תחתון למטה ממנו".
43) כן הובא בלקו"ת ר"פ נשא ועוד

להעצמות ממש. ולכן עבודה זו דוקא⁴⁵ מביאה את המקדש השלישי, שהוא בלי גבול (אפילו בערך ביהמ"ק הראשון והשני)⁴⁶.

ז. הענין ד"ועשו לי מקדש" עתה כנ"ל — הכנסת הקדושה בעיני החול של כאו"א מישראל — צריך להיות באותו אופן כמו "ועשו לי מקדש" כפשוטו, כפי שבנו את המשכן מ"זהב וכסף וגו".

כשם שכל י"ג (ט"ו) הדברים שמהם עשו את המשכן הנה הם עצמם נעשו קדושים — כן הוא גם בנוגע להמקדש שצריך כאו"א מישראל לעשות מדברי הרשות שלו: הם עצמם צריכים להיעשות קדושה. אין זה מספיק שבהנהגתו של יהודי ניכר החילוק בינו ובין אינו-יהודי רק בכך שמסחרו מתוך שמירה מאונאה, מהשגת גבול וכו' — שהרי עבודה זו היא רק שמירת עצמו שלא לעסוק במסחר באופן האסור על-פי תורה.

אלא תכלית העבודה היא, שבהתעסקות במסחר יהי ניכר ונרגש אלקות; ולא רק שהמסחר יהי לשם שמים, דהיינו שינצל את הגשמיות לשם קדושה, אלא שהגשמיות עצמה תיעשה קדושה (כמו בהענין ד"ועשו לי מקדש" כפשוטו, ש"ג (ט"ו) הדברים עצמם נעשו מקדש).

וזהו הפירוש ד"בכל דרכיך דעהו"⁴⁷ — בכל הדרכים שלך צריך להיות "דעהו": לא רק שדרכיך יהיו בשביל "דעהו", אלא בהם עצמם — "דעהו". וע"ד האכילה דשבת, שהאכילה עצמה היא מצוה⁴⁸ — עד"ז נדרש גם באכילת חול ובכל דברי הרשות, שכל דבר שעושים יהי נעשה לא רק "לשם שמים", אלא שגם בו גופא יהי "דעהו": שולחנו של אדם צריך להיות "שולחן אשר לפני ה'"⁴⁹, היינו שיעשה קדוש בדוגמת המזבח⁵⁰, ועד"ז בכל הענינים.

(אבות פ"ב מ"ב) "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" למאמר הכתוב "בכל דרכיך דעהו" (דלכאורה צריך הי' להקדים מאמר הכתוב, וכהסדר בטור ושו"ע) — לפי סדר העבודה צריך להיות מהקל אל הכבד, מקודם "לשם שמים" ואח"כ "בכל דרכיך דעהו" (משיחת יג תמוז שנה זו (ת"מ חל"ד ע' 163 ואילך)).

(48) ראה ג"כ תו"א ר"פ חיי שרה. ד"ה והוא עומד תרס"ג (סה"מ תרס"ג ע' ס ואילך). וש"נ.

(49) יחזקאל מא, כב.

(50) ברכות נה, רע"א. וש"נ.

(45) ראה תניא רפ"ז: "תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות".

(46) עליו נאמר: "ורחבה ונסכה למעלה למעלה" (יחזקאל מא, ז). וראה זח"ב רלד, א. רמב"ן לתולדות כו, כ.

(47) משלי ג, ו. עפ"י מ"ש בפנים יובן מה שהרמב"ם (בהל' דיעות ספ"ג, ובשמונה פרקים ספ"ה) והטור ושו"ע (או"ח סרל"א), הביאו ב' הלשונות: "כל מעשיך יהיו לשם שמים"; "בכל דרכיך דעהו". שאי"ז כפל לשון, כי אם ב' ענינים הם. ובזה יומתק גם מה שהרמב"ם הקדים את מאמר המשנה

ח. והנה, אע"פ שעיקר הענין ד"דירה בתחתונים" נעשה ע"י "ושכנתי בתוכם" דוקא (כנ"ל בארוכה), הרי ההקדמה וההתחלה בזה היתה ע"י "ועשו לי מקדש". ולכן, עיקר הקמת המשכן (באופן ש"העמידו ולא פרקו") — שבזה נכללת גם הנתנת-כח לכללות הענין ד"ושכנתי בתוכם" — היתה ביום השמיני למילואים⁵¹:

מבואר בכ"מ⁵² ש"שמיני" הוא למעלה משבעת ימי ההיקף, שבהם נכלל גם יום השבת, שגם הוא בתוך ההיקף, היינו, בסדר השתלשלות, שלכן, קדושת השבת יש לה הגבלה — שהיא ביום השבת דוקא, ולא בימות החול [בימות החול יכולה להיות רק הכנה לשבת, כמארז"ל⁵³ "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"]; ואילו "שמיני" הוא למעלה מכל סדר ההשתלשלות.

וזהו שהקמת המשכן היתה ביום השמיני — כי, ענינו של המשכן הוא לפעול המשכת הקדושה גם ב"חול", כנ"ל ש"בכל דרכיך דעהו", ש"בכל דרכיך" גופא נעשה "דעהו" — "דע את אלקי אביך"⁵⁴, וכיון שזהו ענין של חיבור הפכים, הנה הנתנת-כח על זה היא מבחי' שמיני דוקא, שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות.

וע"י העבודה ד"בכל דרכיך דעהו" במשך זמן הגלות, נזכה לבנין ביהמ"ק השלישי, שבו (לא רק בקדשי-קדשים, אלא בכל ביהמ"ק) יהיו שני הפכים — שאף שיהי' מדברים גשמיים, יהי' בית נצחי, שקיים לעד ולעולמי עולמים.

* * *

ט. נתבאר שהענין ד"בכל דרכיך דעהו" המודגש בעשיית המשכן, שייך לכל הסוגים שבבנ"י, צדיקים, בעלי-תשובה (בינונים), ואפילו רשעים, כפי שלמדים מג' הדעות בנוגע להציווי על עשיית המשכן ונדבת המשכן: להדיעה⁵⁵ דגם נתינת בנ"י למשכן קודם העגל — לצדיקים (פסקה זוהמתן⁵⁶, חירות מיצה"ר⁵⁷); להדיעה דגם אמירת הקב"ה למשה

51) תוכן סעיף זה — בלקו"ש שם הערה
 52) שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. כלי יקר
 53) תש"ד; תש"ה (סה"מ תרע"ח ע' רסט ואילך;
 54) תש"ד ע' 188 ואילך; תש"ה ע' 167 ואילך).
 55) ע"ז ג, סע"א.
 56) דברי הימים-א כח, ט. וראה תניא
 57) קו"א קנו, ב.
 58) 55) מכאן עד סוף הקטע — נעתק ממענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בכת"ק על התוועדות זו.
 56) שבת קמו, רע"א. וש"נ.
 57) ראה זח"ב מ, א. זו"ח צז, א. וראה גם זהר ח"ב קיג, סע"ב ואילך. ח"ג קצג, א.
 תקו"ז תני"ו (צא, א). זו"ח ר"פ יתרו.

אחרי ותיכף ליוהכ"פ — בינונים (שנאמר סלחתי⁵⁸, וצדיקים — ראה הקב"ה שהם מועטין⁵⁹); להדיעה דציווי הקב"ה לפני העגל ועמד בתקפו (שהרי לא נצטווה למשה שנית) גם ביום עשייתו (ובזה חידוש דיעה זו) — לרשעים — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א⁶⁰, ונדפס בלקו"ש ח"ו ע' 153 ואילך.

י. ויש להוסיף עוד הוראה מהנ"ל — בנוגע למעלת התשובה: ידוע שישנו ענין של דיחוי — שכאשר מפרישים איזה דבר לקרבן ונדחה, צריך להפריש מחדש⁶¹. ולכאורה: כאשר בנ"י הפרישו נדבתם למשכן, ואח"כ ה' חטא העגל (כדעה הא') — ה' צריך להיות בזה ענין הדיחוי, ויצטרכו להפריש מחדש?

[ואין להקשות זאת לדעה הג' (שציווי הקב"ה ה' לפני חטא העגל), למה לא "נדחה" הציווי מפני החטא — כי: ידוע שחטא העגל ה' רק במעשה ובדיבור, אבל במחשבה לא ה' חטא (עיין אבן עזרא⁶²), כיון שלא רצו ענין של עבודה זרה, כי אם שיהי' להם מנהיג כו'. ולכן, מצד מעשה העגל לא נדחה הציווי שהי' במחשבה — שהרי הציווי ה' רק למשה, ראש בנ"י, בחי' המחשבה של כלל ישראל — כיון שבמחשבה לא ה' ענין של חטא].

ומזה מוכח שמעלת התשובה היא — שעוקרת את החטא גם למפרע. והיינו, שאפילו כאשר התשובה היא באופן שנשאר במעמד ומצב ש"סורו רע"⁶³, שלכן מציינו⁶⁴ שבעל-תשובה צריך כמה גדרים וסייגים כו', וכמודגש גם באופן הכפרה על חטא העגל, שגם לאח"ז נאמר⁶⁵ "וביום פקדי ופקדתי גו'" — גם אז עוקרת התשובה את כל הענין, ולכן לא שייך ענין של דיחוי.

וזוהי ההוראה, שגם מי שחטא ופגם כו', כך, שיכול לטעון, שכיון שהוא זקוק לגדרים מסויימים וכו', הרי דיו שלא יפול בתאוות איסור, וגם בתאוות היתר, וכל עשיותיו יהיו לשם שמים, ומה תובעים ממנו עוד

58) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 10. 62) תשא לב, א. וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 5 ואילך. וש"נ.
59) יומא לח, ב. 63) ל' חז"ל (גבי גר) — ב"מ נט, ב.
60) בשילוב שיחת ש"פ ויקהל תש"ל. מכילתא משפטים כב, כ.
61) ראה אנציק' תלמודית ערך דיחוי. 64) ראה לקו"ת ואתחנן ט, ד. וראה גם בתחלתו (כרך ז ע' רנ ואילך). וש"נ. לקו"ש חל"ט ע' 97. וש"נ.
65) תשא לב, לד.

— צריך לידע שגם ממנו תובעים הענין ד"בכל דרכיך דעהו", שמעניניו הגשמיים יעשה דירה לו יתברך.

* * *

יא. ע"פ האמור לעיל, יש להוסיף ולתרוץ מה ששאלו על המדובר בהתוועדות דשבת מברכים שלפנ"ז⁶⁶, בטעם השתתפות כל בני"ב בנדבת המשכן:

עשיית⁶⁷ המשכן היתה כפרה על חטא העגל⁶⁸, אשר, חטא זה הי' חטא כללי שנגע לכלל ישראל כולו⁶⁹, אפילו לילדים קטנים. על כל העבירות אין הקטנים נענשים, מלבד על חטא עבודה זרה. בעיר הנדחת, שהחטא שבה הוא עבודה זרה, העונש חל על כל תושבי העיר, גם טף⁷⁰. ומכיון שחטא העגל נגע לכל ישראל — לכן גם בהתיקון שלו הוצרכו להשתתף כל ישראל, גם טף⁷¹.

אבל אינו מובן: הרי גם מחצית השקל היתה כפרה על חטא העגל⁷², ומדוע השתתפו במחצית השקל רק אנשים "מבן עשרים שנה ומעלה"⁷³, ואילו בנדבות המשכן השתתפו כל ישראל?

ובהכרח לומר, שבתיקון חטא העגל היו שני חלקים: חלק אחד בתיקון זה נפעל ע"י עבודת הגדולים, והחלק השני — ע"י עבודת כל ישראל.

יב. חטא עבודה זרה אין פירושו דוקא כפירה ח"ו לגמרי בהקב"ה⁷⁴, אלא גם המחשבה שישנם כחות עצמאיים מלבד הקב"ה. ובאופן דק יותר, ענין עבודה זרה הוא לא רק המחשבה שישנם כחות מלבדו, אלא גם שישנה איזו מציאות מלבדו.

היפוכה של עבודה זרה הוא — אחדות ה': ההכרה וההרגשה

אפילו שהי' בגדר דמי שהי' בידו למחות כו'.
 וראה לקו"ש ח"א ע' 162. תו"מ חכ"ב ע' 78.
 (70) רמב"ם הל' ע"ז פ"ד ה"ו. וראה מנחת חינוך מצוה תסד.
 (71) וכן גם החטא "שהשתחוו לצלם", גרם לגזירת המן "להשמיד גו' מנער ועד זקן טף ונשים" (אסתר ג, יג).
 (72) ירושלמי שקלים פ"ב ה"ג. תנחומא תשא יו"ד.
 (73) תשא ל, יד.
 (74) ראה הל' ע"ז להרמב"ם בתחלתו.

66 שיחת ש"פ ויקהל, מבה"ח אדר שני ס"ה ואילך (לעיל ע' 158 ואילך).
 67 מכאן עד טוסי"ג — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 931 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
 68 ראה של"ה חלק תושב"כ פ' ויקהל ופקודי (שלד, ב).
 69 גם שבט לוי שלא חטאו בפועל. עד שגרם ירידה גם במשה רבינו (ברכות לד, א), אף שהי' אז בהר (ובמילא אין שייך לומר

ש"אין עוד מלבדו"⁷⁵, כמ"ש⁷⁶ "א-ל עולם" — לא "א-ל העולם", שאז הי' הפירוש שהעולם הוא מציאות והקב"ה הוא בעל-הבית שלו, אלא "א-ל עולם" — כל מציאות העולם היא רק הארה, כח של אלקות⁷⁷.

הרגש זה תובע ופועל אצל יהודי את העבודה ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁷⁸: כיון שמונח אצלו שהקב"ה אינו רק בעל-הבית של העולם כולו, היינו, שהעולם הוא מציאות לעצמו והוא בעל-הבית שלו, אלא שכל מציאות העולם עצמו הוא רק הארה והכח הבא מאלקות — במילא הנהגתו היא באופן שכל מעשיו הם "לשם שמים"; לא זו בלבד שאיש ישראל מותר על עניניו השונים בשביל ציווי ה' (שהנהגה זו יכולה להיות גם מצד ההרגש ד"א-ל העולם", שהקב"ה הוא בעל-הבית שלו ושל כל עניניו), אלא מלכתחילה אין אצלו ענינים פרטיים, אלא הכל "לשם שמים".

בענין זה מיתוספת עוד נקודה — כפי שרבענו הזקן מדגיש⁷⁹: "אין עוד"⁸⁰ — שכל העולם הוא אין ואפס ממש, ואינו נקרא אפילו בשם "עוד", שהוא לשון טפל (כמאמר רז"ל⁸¹: "יהודה ועוד לקרא").

והרגש זה תובע ופועל אצל יהודי את העבודה ד"בכל דרכיך דעהו"⁷⁸, שגם דברי הרשות עצמם יהפכו אצלו לעבודה, שבהם עצמם יקייים "דעהו": לא רק שמעשיו יהיו לשם שמים, לשם הקב"ה (בדוגמת דבר טפל שאינו כלום לעצמו, אלא כל מציאותו היא בשביל העיקר, אבל עכ"פ הוא דבר טפל), אלא דברי הרשות עצמם נעשים קדושה⁸².

ולכן הי' המשכן כפרה על חטא העגל: ענין המשכן הוא "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"⁴³, היינו שהקב"ה שורה בכאו"א מישראל עי"ז שהוא עושה מקדש מדברי הרשות שלו. ולכן עשיית המשכן היא כפרה על חטא עבודה זרה, כי בו מתבטא אמיתית היחוד ותכלית השלילה וההיפך של עבודה זרה.

יג. בכדי להגיע לעבודה ד"בכל דרכיך דעהו", יש להתחיל תחלה

ההכרה בענין יחוד הוי' ואלקים, אשר כל ענין הצמצום הוא בשביל הגילוי, והעבודה של "בכל דרכיך דעהו" מצד ההכרה אשר בהצמצום עצמו מתגלה שלימותו ית', שאינו מוגבל ח"ו בבלי גבול, ויש לו כח גם בגבול (ממאמר ד"ה והי' שארית יעקב תשח"י (תו"מ חכ"ג ע' 175 ואילך)). — מעלת "בכל דרכיך דעהו" על העבודה ד"לשם שמים" — נתבאר בארוכה לעיל ס"ז.

75) ואתחנן ד, לה.

76) וירא כא, לג.

77) לקו"ת תבא מב, ד: "כמו כח הצומח

.. הפרי הנצמח". שם מג, ג.

78) ראה לעיל ס"ז.

79) תניא שעהייהו"א פ"ו.

80) ואתחנן שם, לט.

81) קדושין ו, א.

82) העבודה של "לשם שמים" באה מתוך

בעבודה ד"וכל מעשיך יהיו לשם שמים", "מן הקל אל הכבד", ומזה אפשר להגיע אח"כ לאמיתית היחוד — "בכל דרכיך דעהו", ועי"ז נפעל "ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד".

כשם שבעבודה הפרטית דכאו"א מישראל צ"ל סדר בעניני המשכן (העבודה ד"וכל מעשיך יהיו לשם שמים" לפני "בכל דרכיך דעהו"), כן הוא גם במשכן הכללי:

האדנים היו יסוד והתחלה בבנין המשכן. וכיון שהאדנים הם רק יסוד והתחלה בבנין המשכן (בעבודת האדם — בחינת קבלת-עול ד"מודה אני", עוד לפני התפלה (עבודה), ומזה באים להתחלת העבודה), הרי בהם לא מתבטאת עדיין אמיתית עומק ההבנה דאחדות ה', ובמילא אינם עדיין תיקון שלם על חטא העגל, כיון שעל ידם עדיין לא שוללים לגמרי את ה"עוד" וטפל לאלקות.

קודם ב' עבודות הנ"ל ("לשם שמים", "בכל דרכיך דעהו") — ישנה עבודה קודמת יותר: להכין את עצמו, את כל כחותיו, לעבודת השם בשני האופנים הנ"ל, עד לעיקר ושלימות התיקון — שיקויים "ושכנתי" (העצם דלמעלה, כביכול) "בתוכם" (בתוכיות — עצם — דלמטה).

ולכן צריכה ההכנה (1) לבוא מצד עצם (הנשמה) דלמטה, שבזה כולם שוים, (2) להיעשות בכל הכחות, כלומר, ע"י מי שיש בו כל הכחות בגלוי, ולכן יכול הוא "לעבוד" בהם ולהכין אותם.

וזוהו ג"כ הטעם שההתחלה הראשונה של הקמת המשכן — "ויתן את אדניו"⁸³ — הרי האדנים נעשו (1) רק מתרומה של "מבין עשרים שנה ומעלה"⁸⁴, שיש בהם כל הכחות בגלוי, וגם (2) כל התרומות לאדנים היו בשוה.

ולאחרי ההתחלה וההכנה שנעשתה ע"י ששים ריבוא (גדולים) מישראל⁸⁵ הכוללים כל ישראל⁸⁶ — יכולים הכל, אפילו קטנים מבין עשרים ונשים, להביא את תרומתם, ותרומה זו היא — כפי נדבת לכו"כ.⁸⁷

* * *

(86) תניא פל"ז (מח, א).

(87) גם בהלעומת זה דענין המשכן — ענין עיר הנדחת, כן הוא: דוקא באם הדיחה אנשים ולא נשים ולא קטנים אז אח"כ מענישין גם נשים וגם טף (סנהדרין קיא, ב).

(83) פקודי מ, יח.

(84) גדלות שלימה עד שיכול לצאת בצבא וכו'. וראה ב"ב קנה, א. לקו"ת במדבר ב, א. (85) שלכן תרומת היתרים על ס' רבוא — לא נלקחו לאדנים (פקודי לח, כח).

יד. בנוגע ליום השבת איתא ש"מיני' מתברכין כולהו יומין⁸⁸, ובנדוד, הרי זה כולל את יום שני בניסן שחל בשבוע זה, יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וגם — ע"פ מ"ש⁸⁹ "זרח השמש ובא השמש" — יום התחלת הנשיאות של בנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו. וענין זה שייך גם להמדובר לעיל בענין דירה בתחתונים — שהרי עבודת הנשיאים היא לחבר את המטה עם המעלה.

וכידוע מה שאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע קודם הסתלקותו⁹⁰: "איך גיי אין הימל און די כתבים לאָז איך אַיך" (הנני הולך השמימה ואת הכתבים הנני משאיר לכם), וכפי שנתבאר פעם בארוכה⁹¹, שהכוונה בזה היא, שב"כתבים" הרי הוא מוסר את עצמותו כפי שנמצא בעלייתו השמימה.

ועד"ז בנוגע לכ"ק מו"ח אדמו"ר — שהתעסקותו היתה לא רק עם צדיקים, אלא גם עם ירודים ופחותים כו', לעשותם כלים לאלקות, — ולהעיר, שמעולם לא הי' צערא ועקתא כפי שהי' אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, מצד זה שענינו הי' להתמסר אל המטה ביותר כו' — כדי להשלים את הכוונה דדירה בתחתונים.

וענין זה קשור עם ב' ניסן — "ביום השני הקריב נתנאל בן צוער"⁹², שענינו תורה⁹³, והוא השיאן (לכל הנשיאים) עצה זו (להתנדב קרבנות הללו)⁹⁴, והיינו, שבכח התורה פועלים הקירוב לאלקות — ענין הקרבנות²⁴ — גם בעולם כפי שהוא במעמד ומצב ד"נעשה אדם"⁹⁵, לשון רבים, שהרוצה לטעות יטעה⁹⁶, כדי לעשות מ"שניות" — אחדות, שזוהי מעלת התשובה, "כפלים לתושי"⁹⁷.

* * *

טו. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה החודש הזה לכם ראש חדשים.

* * *

טז. בכלל, הנה עניני חודש ניסן ידועים הם, ובכל אופן ברצוני להזכיר,

93 ראה פרש"י עה"פ.

94 פרש"י שם, יט.

95 בראשית א, כו.

96 ב"ר פ"ח, ת.

97 איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

88 זח"ב סג, ב. פח, א.

89 קהלת א, ה. וראה יומא שם. קה"ר

עה"פ.

90 אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"א ע' קיג.

91 ראה תו"מ ח"ל ע' 87. וש"נ.

92 נשא ז, יח.

— שכן, אף שאין שבת מכין לחול⁹⁸, הרי מפקחין על צרכי ציבור

בשבת⁹⁹ —

אודות המנהג (שחזר ונתחדש בשנים האחרונות) דחלוקת מצה שמורה¹⁰⁰ — שמורה דוקא, עבודת יד דוקא, ועגולה דוקא — בכל מקום שהיד מגעת.

ויה"ר שעי"ז יומשך הענין ד"ליל שימורים"¹⁰¹ — כפי שדרשו חז"ל¹⁰² על הפסוק¹⁰³ "מזמור שיר ליום השבת", שהו"ע השביתה מן המזיקין, ועד ש"נער¹⁰⁴ קטן נוהג בהם"¹⁰⁵.

* * *

יז. בתפלת מנחה קורין "אשה כי תזריע וילדה זכר"¹⁰⁶.

וכבר דובר פעם¹⁰⁷ בענין זה — מיוסד על פירוש האוה"ח הקדוש¹⁰⁶ — שקאי על הגאולה העתידה, שתהי' גאולה אמיתית ושלמה, גאולה שאין אחרי' גלות, ואז יאמרו "שיר חדש", לשון זכר (דלא כמו בגאולות שלפנ"ז¹⁰⁸ שנאמר בהם "שירה", לשון נקבה)¹⁰⁹.

אמנם, הענין ד"אשה כי תזריע וילדה זכר", שההמשכה שלמעלה תלוי' באופן העבודה של כנסת ישראל, שדוקא כאשר "אשה כי תזריע" אזי "ילדה זכר" — הרי זה מצד ההגבלות דעתה; אבל מצד הגילוי של הגאולה העתידה הרי זה באופן ד"איש ואיש יולד בה"¹¹⁰, כמבואר בלקו"ת¹¹¹ שאפילו כאשר "איש מזריע תחילה" אזי "וילדה זכר".

108) נזכר גם ע"ד החילוק בין גאולת

פורים לגאולת פסח (שעל זה אמרו "מיסמך

גאולה לגאולה" (מגילה ו, סע"ב)) —

שגאולת פורים היתה באופן ש"אכתי עבדי

אחשורוש אנן" (שם יד, א. וש"ג), וכל

הענינים היו בהעלם כו', כמודגש גם בכך

שבכל המגילה לא נזכר שמו של הקב"ה, ואף

ש"המלך" קאי על מלכו של עולם (מגילה טו,

ב. ועוד), הרי זה רק ברמז, ואילו בגלוי

מדובר אודות אחשורוש כפשוטו.

109) ראה מכילתא בשלה טו, א. הובא

בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

110) תהלים פז, ה.

111) תזריע, כ. ג. וראה תו"א מקץ לו, ג

ואילך.

98) ראה ביצה ב, ב.

99) ראה שבת קנ, ב.

100) ראה גם שיחת ש"פ תזריע, פ' החודש,

מבה"ח ניסן תשי"ז ס"ט (תו"מ חי"ט

ע' 219). וש"נ.

101) בא יב, מב. וראה שו"ע אדה"ז

או"ח סת"פ ס"ד"ה. סוסתפ"א. סתפ"ז ס"ד.

102) יל"ש בחוקותי רמז תרעב מתו"כ

שם.

103) תהלים צב, א.

104) ישעי' יא, ו.

105) חסר קצת (המו"ק).

106) ר"פ תזריע.

107) ראה שיחת ש"פ שמיני, פ' החודש,

מבה"ח ניסן תשי"ט ס"י ואילך (תו"מ חכ"ה

ע' 188 ואילך). וש"נ.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

יתן השי"ת אשר באיזה אופן שתהי' עבודת בני"י יהי' הענין
ד"ילדה זכר", "ונודה לך שיר חדש", לשון זכר, בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר גם אודות המלוה מלכה¹¹², "סעודתא
דדוד מלכא משיחא"¹¹³, שתערך במוצאי ש"ק, שיש לה שייכות ליום
השבת, כמובן מזה שנקראת "מלוה מלכה", שמלויין את שבת המלכה¹¹⁴,
וצוה שיכריזו ע"ד המלוה מלכה, ונתן להגבאי דמעמד ר' משה פינחס
הכהן כ"ץ בקבוק יין עבור המלוה מלכה, באמרו: שיחלקו בעת המלוה
מלכה, וימשיכו על כל השנה כולה].

113) פע"ח שער השבת פכ"ד. סידור
האריז"ל בכוונת הברלה ומוצ"ש.
114) ראה שבת קיט, ב ובפרש"י. שו"ע
אדה"ז או"ח ס"ש ס"ב.

112) בשייכות לענין ה"מעמד" (ראה גם
שיחת ש"פ ויק"פ, מבה"ח ניסן דאשתקד
בסופה (תו"מ ח"ל ע' 206). וש"נ).